

**MILJENKO JERGOVIĆ
SVETISLAV BASARA**

NIKAD BOLJE

■ Laguna ■

Nedeljnik

Copyright © 2025–2026, Miljenko Jergović, Svetislav Basara

Copyright © ovog izdanja 2026, LAGUNA

Copyright © ovog izdanja 2026, NEDELJNIK

Fotografija Miljenka Jergovića © Ivan Posavec

Fotografija Svetislava Basare © Nebojša Babić

NIKAD BOLJE

21. januar 2025.

Tačno su tri godine prošle, dragi Basara, otkako je zamrlo naše dopisivanje, ili, bolje rečeno, otkako ti nisam odgovorio na posljednje pismo. Bilo je to u vrijeme omikrona, one vrlo zarazne, ali po manifestacijama krajnje beznačajne varijante koronavirusa, kada je bolest obljutavljela i pretvorila se u temu onih najbeznačajnijih sitnih razgovora po tramvajima i čekaonicama, ali još uvijek nije sasvim iščezla, nije se odmetnula u zaborav, pa da se o njoj prestane govoriti.

Knjiga o kojoj smo razgovarali nosila je naslov *Iz prepiske*, autora Danila Kiša, i bila je gorka, vatrena, živa. Na vlasti u obje države bila su ista ova dvojica kao i danas. Njihov ih je narod vrlo dobro podnosio. Čak bi se moglo reći da su narodu prijale njihove vladavine. Narod se gojio, ili što bismo mi u Bosni rekli, narod se tovio, i redovno se, istina umjereno, opijao vijestima o blagodeti aktualne vladavine. Ništa mu se loše, narodu, po njegovom subjektivnom sudu nije u to vrijeme događalo.

U Americi, Joe Biden taman je bio preturio prvu godinu mandata. Postao je malo zaboravljiv, noge su ga sve slabije držale, katkad bi uslijed slabog krvotoka u mozgu nekontrolirano pričao gluposti. Vladala je još uvijek potjera za seksualnim uznemiriteljima svake vrste, Bobu Dylanu su

upravo bili pronašli da je prije šezdeset godina nepristojnim riječima snubio nekakvu suradnicu. Odjek takvih procesa osjećao se i kod nas.

Ali događalo se ustvari nije ništa. I to se nedogađanje na trenutke činilo definitivnim. Na um mi je padalo, premda ti to nikad nisam napisao, da mi, možda, ne umijemo dobro voditi svoje najprivatnije i najličnije živote, pa zato u tom općem civilizacijskom zamoru nalazimo sve same razloge za očaj.

Jer, u krajnjoj liniji, šta nas briga, jednog i drugog, za sve to? Ali ako nas nije briga za to, kako onda uopće da živimo te svoje lične živote? Onako kako ih živi (skoro) sav naš svijet. Onako kako ih žive oni kojima prija svaka vladavina u kojoj nije njihov posao da bilo šta misle. Samo što se to ne može, ako se takav ne rodiš. A meni opet ne bi bilo drago da sam se takav rodio, niti bih se s tobom dopisivao da si se ti takav rodio.

To vrijeme, u kojem ti nisam odgovorio na pismo, sve više se razrjeđivalo. Kao ona boca rakije u šefovoj kancelariji, iz koje zaposleni otpiju po gutljaj-dva, i onda dolijevaju vode, da se ne primijeti da fali. Na kraju dobijemo bocu vode, s dalekim i otužnim mirisom i okusom rakije.

To se onda primijeti kada šefu dođe gost, koji bi baš popio jednu. I onda gost ljubazno primijeti: a da ti ovo nije ishlapilo? Nije, kako će ishlapiti, dobar je čep. Tada se otvara afera, kancelarijsko vrijeme počinje se zgušnjavati, voda u boci ponovo se pretvara u alkohol, stvari postaju ozbiljne...

Nekoliko mjeseci nakon što smo se prestali dopisivati jedno je dijete u beogradskoj školi poubijalo drugu djecu. Na suđenju, koje se baš nedavno završilo, osuđeni su mu roditelji. Oni su se, pak, prethodno ogradili od djeteta i njegovih postupaka. A ni dijete nije časilo časa da što gore opiše i ozloglasi mater i oca.

Sve to se događalo kao u nekom apsurdističkom pozorišnom komadu, u kojem su sve stvari, svi odnosi među akterima, ali i sve ljudske emocije i moralni nazori, dosljedno okrenuti naopako. Da nije ubijene djece, ili da je moguće da mrtvi oživljavaju zato što su prethodno upali u neki život ili u neku priču kojoj suštinski ne pripadaju, da nije, dakle, te konačne i nepopravljive nesreće koja je mrtvu djecu ostavila bez ikakvog izbora, a njihove roditelje ojadila na način pred kojim staje ljudski razum, taj komad s mahnitim djetetom ubojicom i njegovim mnogo mahnitijim roditeljima, pripadao bi žanru apsurdističke komedije. I bio bi simptom vremena koje se najednom intenzivno zgušnjava. Vremena koje biva ozbiljno. Toliko ozbiljno da i dobro utovljena publika počinje osjećati nelagodu. Vremena u kojem su se i hrvatske vlasti, makar i nakratko, bile usrale zbog nečega što se dogodilo u Srbiji.

Oni u Hrvatskoj, naime, uvijek kažu da su Srbi nešto drugo, da su Srbi po svemu daleko iza nas i da pripadaju nekoj drugoj, nama inferiornoj kulturi, te da Srbi, na kraju krajeva, nisu Europa. Ali nakon što je dijete u Beogradu pobilo drugu djecu, podignuta je bila razina sigurnosti u školama. Najednom su učitelji bili zaduženi da s djecom u Hrvatskoj razgovaraju o nečemu što se dogodilo djeci u Srbiji. Nikada prije nije se takvo što dogodilo.

I onda se, godinu i pol nakon dječjeg pokolja u *Ribnikaru*, u jednoj zagrebačkoj, istina periferijskoj i manje elitnoj školi, u školi blizu gradske psihijatrijske klinike, koju pohađaju djeca nekog običnog svijeta, dogodilo da u školu utrči tinejdžer s nožem, i da započne pokolj. Razlika između automatskog oružja i noža je takva da je ubio jedno dijete, ranio ih nekoliko. I teško je ranio učiteljicu, koja je pokušala da obrani djecu. Učiteljica je bila pred penziju, to joj je posljednja generacija djece.

Razlika između dva događaja u tome je što mahniti tinejdžer nije pripadao onom društvenom sloju koji podrazumijeva posjedovanje ličnog naoružanja i treniranje djece po streljanama. Srećom, nije na prvom uglu kupio kalašnjikov – a i to se u Hrvatskoj može – niti je u školu donio ručnu bombu, kojom bi pobio pola razreda. On to nije učinio zato što nije bio dovoljno sabran, zato što je, ipak, bio lud? Ili on to nije učinio zato što je htio direktan fizički kontakt sa svojim žrtvama?

Štogaod bilo i kako god bilo, ministarstvo prosvjete donijelo je propis prema kojem se škole odsad zaključavaju, čim se napune đacima, i propis prema kojem učitelji i nastavnici preuzimaju prerogative zatvorskih čuvara. Većina roditelja ovim je prezadovoljna, kao i ostatak građana. Djecu treba držati pod ključem, da im se šta ne dogodi.

A u Americi je, upravo jučer, Donald Trump preuzeo stvari u svoje ruke. Jednako su se tome obradovali hrvatski i srpski patrioti. A skupa s njima i ostali europski narodoljupci i etnofili, uključujući i onu njemačku lezbijku, kandidatkinju AfD-a za fireresu, koja se od sasvim razumnih konstatacija da po većem dijelu svoje ideološke autoidentifikacije predstavlja savršen fotorobot građanski situirane neonacistkinje, brani tako što kaže da joj je partnerica porijeklom sa Šri Lanke.

Rasiste erotiziraju objekti njihova prezira. Zato bijeli suprematisti imaju crne spremačice, i zato frau Hitler ima curu sa Šri Lanke. Vrijeme se zgušnjava.

Živio!

m

24. januar 2025.

Kao da je vreme, dragi Miljenko, počelo da protiče nekako podmuklo, kurvanjski, na kvarno, kao da zavarava tragove, kao da vara na kartama – ili bolje metafora – kao da pribegava bednom trgovačkom triku nemenjanja cene table čokolade – recimo 99,99 nečega – kojoj malo-pomalo „smanjuju“ gramažu.

Da me je juče neko pitao kad smo ti i ja prekinuli prepisku, bez razmišljanja bih rekao: pa tako, pre godinu i nešto – takav mi je bio subjektivni osećaj – kad ono, prodoše tri godine po „ceni“ jedne i nešto.

Meni je godina 2000. oduvek izgledala naučnofantastično, čak i kad je nastupila, čak i sada, kad je prva četvrtina veka na izmaku, a ja se još vucaram po vremenu. Takva moja percepcija 2000. mnogo duguje filmu *Odiseja u svemiru* koji sam 1969. gledao u užičkom bioskopu nekoliko meseci nakon svetske premijere. Tada sam imao petnaest godina. Ti si trinaest godina mlađi, dodaj tome petnaest godina – to mu dođe, 28 – tebi je, dakle, 1981. sa tvojih petnaest godina, 2000. godina bila mnogo bliža i zato manje ružičasta nego što je bila meni 1969.

Meni – i ne samo meni – godina 2000. izgledala je kao veoma daleka i poželjna budućnost. Sada, kada prošlosti imam u velikim količinama – kad praktično samo prošlost i imam – pristigla budućnost mi izgleda kao ona „mračna

prošlost“ iz partijskih govorancija, kojom su komesari pozlačivali davnu sadašnjost.

Kao da se orbitalna stanica u koju se u Kjubrikovom anologijskom „rezu“ pretvorila ona uvis zavatlana neolitska koska, sada sunovraća iz orbite i u strmoglavom padu se ponovo pretvara u neolitsku kosku.

Posle dvanaest godina letargičnog i mrzovoljnog tovljenja, Srbija se ponovo uskomešala. I to žestoko. Samo fale barjaci, koji sve po nebu krvavi idahu iz *Početka bune protiv dahija*. Možda je čak i grom udario na Sv. Jovana kad mu vreme nije. Ako je i udario, nije se čuo od buke.

Bliski sunovrat Vučićevog režima – koji uopšte nije onoliko blizak koliko se mnogima priviđa – izazvao je masovnu euforiju, koja, moram reći, i meni veoma prija. Dugogodišnji čemer, sveopšta duhovna (i svaka druga) beda, totalni raspad svih ljudskih obzira i uzajamna nepodnošljivost svih prema svakom – kojima su jedinu dinamiku davali svakodnevni izlivi pasivne i aktivne agresije – već je bio gotovo opipljiv.

Ali svestrano je pogrešno i opasno misliti – a već se uveliko tako misli, jer u Srbiji, čast izuzecima, niko i ne ume drugačije da misli – da su Vučića uzdrmale studentske demonstracije ili – tek to one nisu učinile – višegodišnje operetske akcije takozvane opozicije.

Ne! Vučićevom (takođe operetskom i opsenarskom) autoritarnom režimu je, naprosto, istekao rok trajanja, koji je od devedesete naovamo ograničen na 12 zarez nešto godina. Ako laže koza, ne laže faktografija: 1987–2000. Milošević; 2000–2012. Koštunica i Tadić, dijumvirat u jednom dubljem smislu stoput gori od Miloševića, i konačno Vučić 2012 – (verovatno) 2025.

Vučić će, naravno, dati sve od sebe da ostane na sceni i po isteku roka trajanja – brzo će se, videćeš, naći i dovoljno

šepRTLji da mu nehotice pomognu u tome – ali dalje više nema kud. Nestalo goriva. Mašina iluzija se zaustavila. Ide na gurku. Dok ne iznemogne.

Da se ona zlosretna stanična nadstrešnica srušila pre tri godine, da je pobila trostruko više ljudi, sve bi prošlo sa šestomesečnim rekreativnim demonstracijama, koje bi završile izborima, koje bi opozicija izgubila, potom optužila Vučića za izbornu krađu, onda ponovo demonstrirala, jurišala na vetrenjače gradskih skupština, i na kraju bi sve završilo u još većoj letargiji i masovnim frustracijama.

Tako bi i sada prošlo – tako je i počelo da prolazi – da se, praktično niotkuda na sceni nije pojavio studentski pokret kao apsolutni presedan u srpskoj istoriji. Prvi takve vrste, nadajmo se ne i poslednji. Previše me je političkih guja ujedalo da se i guštera ne bih bojao, svejedno, kako god da stvar završi, studenti su već uradili veliku stvar. Đinđiću je trebalo sedam-osam dugih godina da od DS-a napravi politički artikulisanu grupu i u njenim najboljim danima, jedva upola, možda ni toliko, organizovanu, odlučnu i efikasnu kao studenti.

Ovo je bio vedriji deo pisma. Sledi mračniji. Sada, kad je društvena atmosfera osetno vedrija, umesto zapadanja u euforiju – zli usud Srbije, koji može završiti u amoku i destrukciji – bilo bi bolje konačno pojmiti da dvanaest godina Vučićevoga režima nisu bile nikakva anomalija i nepravda, nego debelo zaslužena kazna iz koje je trebalo izvući pouku.

Treba li reći da pouka nije izvučena. Što će biti dovoljan razlog da svi pozitivni pomaci i rezultati studentskih gibanja u konačnici budu uvaljani u govna, verovatno sa nešto ljudskim i manje autoritarnim likom.

Volim kad grešim u ovakvim procenama. Nažalost retko kad grešim.

Tebi ne treba posebno objašnjavati – većini ne vredi ni objašnjavati – da iza datuma dolaska na vlast ove ili one stranke – od kojih se ne zna koja je gora – počinje mitsko doba, srpska paraistorija po kojoj tumaraju Sveti Sava, heruvimi, Hajduk Stanko, Marko Kraljević, Nikola Tesla, Milunka Lazarević, „Gvozdeni puk“ i ostali likovi i pojmovi iz srpskog paraistorijskog imaginarijuma.

Dolazak svake vlasti u operetskoj građanskoj Srbiji se uvek doživljava kao grom iz vedra neba, kao nešto „što nismo zaslužili“, kao nešto čemu samo nominalno prethodi serija bivših, gorih od gore, vlasti.

Tako je i Vučićev dolazak na vlast percipiran kao kosmički nepravedna invazija vanzemaljaca – sa kojom doduše ima sličnosti – a ne kao neminovni, maltene fizički zakoniti, ishod delovanja/nedelovanja prethodne vlasti.

U fikcionalnoj optici – koja je nama dvojici dopuštena – Vučić je došao na vlast još 12. 3. 2003, neposredno posle Đinđićevog streljanja, istog momenta kad je u organizaciji *post-truth* ljotićevaca Koštunice i Tadića restauriran *ancien régime* i u optičaj na velika vrata vraćena ideologija srpske krvi i srpskog tla obogaćena najprimitivnijim klerikalizmom.

Parafraziraću za kraj Fon Klauzevica: Vučićeva politika je prirodni i logični nastavak Ćosićeve, Koštuničine i Tadićeve politike Vučićevim sredstvima. Ne treba imati iluzija. Za tu politiku – možda ne ovako brutalnu – „za“ je najmanje 85% populacije.

Biće u pismima koja predstoje dovoljno prostora da izložim svoje viđenje nedavne prošlosti, da pročitam šta ti misliš o tome i da zajedno pratimo razvoj situacije.

Ostaj mi zdravo,

B.

7. februar 2025.

Mislim da su ljudi u našim krajevima, dragi Basara, trajno nespremni prihvatiti bilo kakve civilizacijski normalne društvene modele i ceremonijale. I da je sve vrijeme upravo o tome riječ. Nedavno je tako održavano Svjetsko prvenstvo u rukometu. Domaćini su bili Norveška, Danska i Hrvatska.

Kako je rukomet mali sport, u stalnoj regresiji i propadanju, bez velikih marketinških potencijala i bez ikakve tradicije izvan Europe, sport koji ne postoji u Sjedinjenim Američkim Državama, pa za njega kapitalističke korporacije nemaju nikakvog interesa, sport odavno nestale komunističke istočne Europe, nekada pritom još i ženski sport, nitko ozbiljan nije zainteresiran za organizaciju svjetskih i europskih prvenstava.

Godine 2018, kada se birao domaćin za 2025, osim ovog pomalo grotesknog spoja dviju moćnih i bogatih nordijskih zemalja i jedne siromašne i civilizacijski zaostale zemlje s jugoistoka Europe, za organizaciju Svjetskog prvenstva bile su još dvije pojedinačne kandidature. Prijavila se Mađarska. I prijavila se Srbija. Kako je od Orbaneve Mađarske Zapad sklanjao oči kao od svojevrsnog europskog i parlamentarno-demokratskog degenerika, u velikoj

mjeri stvorenog briselskim novcima i licemjerjem, nije dolazilo u obzir da se Svjetsko prvenstvo u rukometu povjeri Mađarskoj.

Srbija može biti nije prošla zato što su mislili da je takva organizacija za Srbiju preskupa, jer bi trebala izgraditi još barem tri nove arene, a možda im je bila neprihvatljiva i zato što je te 2018. neke mogla djelovati kao čedo budimpeštanskog degenerika.

A ustvari, domaćinstvo Norveške, Danske i Hrvatske u svakom je pogledu bilo i najmanje rizično, i nekako je najbolje izgledalo. S jedne strane bogatstvo, urednost i savršena civilizacijska adekvatnost Norveške i Danske, a s druge strane Hrvatska kao perfektna šarena laža, kao marketinški moćna iluzija da Zapad i Europa djeluju inkluzivno i da otvaraju mjesta i za siromašne, ali marljive rođake s juga.

Osim toga, Hrvatska je sama već organizirala Svjetsko prvenstvo u rukometu 2009, kada je sagradila sedam rukometnih arena, na čiju je izgradnju, a zatim i savršeno neisplativo održavanje, kao i na usputnu korupciju, utrošila već nekoliko milijardi dolara, tojest više nego što bi ijedna zemlja svijeta, uključujući, vjerojatno, Katar i Bahrein, potrošila na – rukomet. Ali naravno, kad imaš ovakvo sportsko takmičenje, dosta je važno da domaćinske reprezentacije na prvom koraku ne propadnu.

Dok za Norvežane to nije bilo toliko važno, jer njima je ovo sve ionako bilo poput organizacije jedne malo veće kino predstave ili skautskog logorovanja, za Hrvatsku će biti presudno. Ionako su dvorane bile poluprazne čak i kad bi, dok se igralo po grupama, igrala Hrvatska, a na ostale utakmice, u Zagrebu i Varaždinu, samo što nisu dovlačili školsku djecu i zatvorenike. Ama nikog živog nije bilo, osim manjih grupica turista-navijača, iz zemalja koje su se takmičile.

U takvoj situaciji hrvatska reprezentacija morala je što dalje dogurati i ostati u igri barem do četvrtine finala, jer bi bila propast za ovaj ionako rahitični sport da se četvrtfinale i polufinale bez Hrvatske odigraju u praznoj zagrebačkoj dvorani. Da bi to moglo biti ostvareno, suci iz Češke morali su žestoko opljačkati Slovence u utakmici s Hrvatima. Da se igralo bilo gdje drugdje na svijetu, tu bismo utakmicu glatko izgubili, ali u ovoj je situaciji, eto, nismo smjeli izgubiti.

Tako je u toj četvrtini finala Hrvatska igrala protiv Mađarske. Mađžari su sve vrijeme vodili, ali su Hrvati pobijedili golom u posljednjoj sekundi. Pobijedili su ne zato što su bolji od Mađžara, nego zato što je Mađžarima, čak i takvim, kulturno i civilizacijski unazađenim, obespamećenim, socijalno degeneriranim, rukomet samo sport. Hrvatima, nakon što su im češki suci donijeli pobjedu nad Slovenijom, rukomet definitivno više nije bio samo sport. To im uopće više nije bio sport.

I uto je došlo polufinale s Francuskom. U areni okupilo se dobrih desetak hiljada ljudi, od čega barem trećina žena, mladih djevojaka i sestara u godinama, muškaraca svih vrsta i oblika, klasičnih navijačkih huligana, mladih neonacista u crnim majicama s kojekakvim natpisima, porodičnih ljudi, kulturna i društvenopolitička elita, a svi su od glave do pete zamaskirani u hrvatske sportske, nogometne ili rukometne dresove – izuzev crnomajicaša naravno, ali koji isto na sebi imaju nešto od one crveno-bijele dekoracije. Ima ih i s vaterpolskim kapicama na glavama, s onim smiješnim plastičnim štitnicima za uši.

Ti ćeš sad, dragi Basara, reći da je sve to neka vesela karnevaleskna rulja, stado klaunova koji žive u nekom europskom miru i redu, pa im je prekoviše muke da budu ljudi, ali opet nećeš biti u pravu. Jer oni se, tako idiotski uparađeni,

našminkani ratnim bojama i glasni kao da su obdanište za odrasle, uopće ne osjećaju kao stado klaunova. Za njih to nije karneval. A odore u koje su obučeni nisu za smijeh i šalu. To su najozbiljnija odijela i uniforme njihovih života i identiteta. Ono što su za europskog građanina tamno odijelo, košulja i mašna ili kravata pod grlom, za njih su ti dresovi. I uvrijedit ćeš ih gadno, učinit ćeš ih vrlo agresivnim, muške koliko i ženske, kažeš li im da su se smiješno obukli. Ničega tu za njih nema smiješnog.

Uvod u francusku himnu gromoglasni je zvižduk i urlik. Meni to smeta, osjetljiv sam na „Marseljezu“, na njezin estetski fenomen, na kulturološki znak, ali i na ono što „Marseljeza“ zapravo znači u mom malom svijetu. Reći ćeš, možda, da svi navijači danas zvižde na svaku protivničku himnu, i to je možda tačno. Ali, eto, „Marseljeza“ nije za mene kao svaka druga himna. Službeni spiker polufinala Svjetskog prvenstva u rukometu tada izvikuje rečenicu: „A sada 'Lijepa naša', najljepša himna na svijetu!“

Taj manjak socijalnog ukusa, taj nedostatak svake mjere, to duboko posramljujuće odsustvo pojma o kontekstu malo širem od svinjca u kojem živiš, to je ta rečenica. U njoj je, inače, i razlika između Hrvata i Srba – koji su, složili smo se odavno, u toliko toga isti ili vrlo slični – jer Srbi se kurče kada su nekome domaćini, na kojekakve načine krše pravila pristojnosti, proizvode u čovjeku susramlje i transfer blama, ali Srbima nikad za nikad ne bi na um palo da nakon što su izviždali „Marseljezu“ sa službenog mikrofona urlaju kako je „Bože pravde“ najljepša himna na svijetu. Naprosto, ne bi im na pamet palo da ne budu – dobri domaćini.

Kada utakmica krene, publika započinje skandiranje: „Malo vas je, malo vas je, pičkice!“ Imao sam četiri-pet godina kada je moja majka, kojoj tad nije bilo ni trideset,

provjeravala ima li joj sinčić smisao za humor, pa mu je pred spavanje ispričala vic: „Slon i miš prelaze most: 'Joj, što nas dvojica tutnjimo!', reče miš.“ Ima u tom skandiranju: „Malo vas je, malo vas je, pičkice!“ nešto od tog vica, i od tog miša iz dječjeg vica. Moraš imati totalno poremećenu perspektivu, moraš biti potpuni i nepatvoreni idiot, pa da kao Hrvat Francuzima urlaš: „Malo vas je, malo vas je, pičkice!“

Jer nije to obraćanje te zamaškarane svjetine sedmorici Francuza na parketu, niti onoj skupinici od nekoliko desetina francuskih turista na tribinama. To je obraćanje Francuzima, općenito. To je obraćanje Drugima, općenito. A Drugi se iz perspektive tog instantno formiranog krda na tribinama zagrebačke arene, kao i sličnog takvog krda pred televizorima, dijele u dvije vrste. Prva vrsta Drugih su Srbi.

Njima bi se skandiralo nešto drugo, spominjalo bi se ubijanje, klanje itd. U tu prvu vrstu, ali u nekom nižem emocionalnom registru, spadaju i Bosanci. Druga vrsta Drugih su svi ostali. Oni su, ako ih pobjeđujemo, po svemu savršeno beznačajni, jadni, Hrvatima inferiorni. Ako, međutim, gubimo od njih, onda su ti Drugi kvaran i korumpiran zapadni svijet, koji nas pobjeđuje uz pomoć sudaca.

Ubrzo se pokazuje da je hrvatska rukometna ekipa silno nadmoćna francuskoj rukometnoj ekipi. U jednom trenutku u prvom je poluvremenu devet golova razlike za nas. Pritom, svaki, ili skoro svaki francuski igrač pojedinačno je bolji od svakog, ili skoro svakog hrvatskog igrača. Pa šta se onda događa? Samo to da su Francuzi u Zagreb došli da se bave sportom. Da igraju, ili da se igraju igre u kojoj su dobri i okretni, a koja im je, svakome od njih pojedinačno, donijela u životu mnogo radosti, ali i materijalnih i statusno društvenih koristi.

Za Francusku, naime, igraju djeca iz ne baš bogatih sredina, iz emigrantskih obitelji, djeca arapskog, afričkog, muslimanskog porijekla. Nedim Remili, najbolji njihov igrač, sin je Kamela Remilija, također rukometaša, i unuk alžirskog Arapina, koji je pedesetih stigao u Francusku. Dika Mem, drugi njihov veliki igrač, rodом je iz Pariza, ali je po ocu iz Kameruna, dok mu je mati iz Reuniona, francuskog kolonijalnog departmana, otočića u Indijskom oceanu, sedamsto kilometara istočno od Madagaskara.

Njima obojici rukomet je igra, rukomet je sport, koji im je nekim čudom donio novac i pružio iluziju socijalne afirmacije. Ali, bez obzira na to, riječ je samo o igri, a ne o državi, kulturi, naciji, a ne o antropološkoj, etničkoj ili, ne daj Bože, rasnoj nadmoći.

Hrvati su u prvom poluvremenu pregazili Francuze zato što ovo za njih nije sport. I ovo nije igra. Izvan kladionica i kockarnica, Hrvati se baš nešto i ne igraju u odrasloj dobi. Pritom, na svojoj su strani imali suce, koji gotovo da im i nisu sankcionirali izrazito grube fizičke prekršaje u igri, pa ni to što je Francuzima na kraju potekla krv.

Kada su Francuzi pokušali odgovoriti istom mjerom, njihov igrač dobio je crveni karton. Njemački suci su se zapravo uklopili u igru, u atmosferu arene, u hrvatski doživljaj svijeta. Na kraju, nisu oni Francuzima presudili. Samo su prihvatili normaliziranje nečega što je apsolutno nenormalno. I tako je Hrvatska u nečemu što više nije bila igra pobijedila Francusku. Nakon toga se najednom svi u zemlji počinju zanimati za rukomet, postaju stručnjaci za ovu igru, njezini pratitelji.

U finalu koje se igra u Oslu trostruki svjetski prvak Danska poigrala se s Hrvatskom, i lako je, s pola snage pobijedila. Ali to više nije važno. Srebro znatnog sjaja pomračilo je

um i ujedinilo naciju. Premijer Plenković najavljuje doček rukometaša na glavnome gradskom trgu, a njegov ministar turizma javno iznosi želju Vlade Republike Hrvatske da na dočeku nastupi Marko Perković Thompson.

O tome tko je i što je Thompson, ti, dragi Basara, ne znaš ništa, ili znaš premalo toga. I bolje je da je tako. Trubadur ekstremne desnice, s čijom svakom pojavom na hrvatskim trgovima započinje nova etapa verbalnog terora nad neistomišljenicima, izaći će na pristojno popunjen Jelačić-plac, pa će od ganuća uplakanim rukometašima pjevati stihove „loša bila četres’ peta/ rasula nas preko svijeta/ a sad nova loza raste/ vratile se doma laste/ plave krvi, bijelog lica/ rađaju se nova dica“.

A na naslovnici lokalnog naci-fašističkog tjednika, koji izlazi u produkciji mračnijeg dijela obavještajnih službi, sljedećih dana pojavit će se naslov koji kaže da su rukometaši i Thompson razotkrili hrvatske neprijatelje. I sve to je ustvari posljedica Trumpove pobjede i euforije koju je kod nas izazvao njegov nastup u Bijeloj kući. Sjajna prilika da se Francuzima i svima koji nisu „plave krvi, bijelog lica“ još jednom poruči: „Malo vas je, malo vas je, pičkice!“

A dok su domoljubni Hrvati na Trgu bana Jelačića, pod visokim pokroviteljstvom Vlade i zagrebačke gradske uprave – inače, lijevo-ekološko-antifašističke! – slavili rukometno srebro i pjevali s Thompsonom pjesmu „Geni kameni“, slaveći one kojima je loša bila četres’ peta, u Novom Sadu umirao je Teofil Pančić.

Teofil je, to znaš, prije svega bio moj prijatelj. I bio je Zagrepčanin prije nego što ću ja to postati. To što je svojim odlaskom zamaglio dan kada su na glavnome trgu njegova grada slavili rukometaše i Thompsona, a u Dubrovniku i u Konavlima svetoga Vlaha, kao i to što su u vrijeme Teofilova

umiranja mostove drugoga njegovog grada preplavili studenti u pokušaju da stvore stvarnost za svijet po mjeri vlastite imaginacije, kontekst njegove smrti čini narativno neobično bogatim. Čini ga, ako mogu tako reći, sasvim teofilovskim.

Premda je po svom poslu i po novinarskim i književnim interesovanjima Teofil bio tumač zbilje, kao što je bio i tumač književnosti, njegova temeljna strategija u tumačenjima bila je – pripovjedačka. To je vrlo neobično, jedinstveno i neponovljivo. On je pripovijedao o knjigama koje je pročitao i koje je, uglavnom, pred budućim čitateljima zagovarao. O lošim i nezanimljivim knjigama pisao je vrlo rijetko, i to samo kada su te knjige bile zbog nečega važne. Ali i tada je, opet, pripovijedao. U njegovim tumačenjima svijeta, društva, politike, književnosti, teatra, često je bilo više pripovijesti, više naracije nego u samoj stvarnosti, ili u samoj fikciji.

Ne znam tko će sad opričati sav taj svijet, i tko će sad čitati sve te knjige. Grdno će usamljene bez Teofila ostati knjige po knjižarama. Beogradski sajam posljednje će sedmice u oktobru biti sajam uspomena na Teofila Pančića. Kako je već neko vrijeme bio ograničen na krevet i stan u Novom Sadu, pa sam dva sajma bez njega tumarao halama, osjećao sam nailazeću pustoš.

Pozdravljam te, zdravo mi budi, m